

מסורת הש"ס

א) [מדרים טו] לעיל ה"ה;
ב) [מדרים טז:] א) [ב"ק
ל"א:] ד) [ט"ס:] ה) [ט"ס:]
ו) ז"מ ט"ז: ט"ס ט"ז: ט"ס:
חולין ע"ג: ט"ז ט"ז: ט"ז:
ט) ממנחת ל' [ט"ז:] ו) ויקרא
ה' [ט"ז] ו) [דף פ"ה:]

תורה אור השלם

1. או נפש כי תשבע
לבטא בשפתים לקרע
או להטיב לכל אשר
יבטא והקדם בשבועה
ויעלם ממנו והוא ידע
ואקום לאחת מאלה:
ויקרא ה' ד'
2. כי איש איש אשר
יקלל את אביו ואת אמו
מות יומת אביו ואמו
קלל דמיו בה:
ויקרא כ ט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לקיים וכו'
והבי' איתא בירושלמי.
שעין לעיל דף כ"ג ע"ב תוס'
ד"ה דכ' ומ"ש ט"ס:

מוסף רש"י

שלא עשה בה לאו
בהו' דלחיה בן לוחיה
כלאו [ע"פ ב"ה]. ולא
ביטל הוא חייב. ק"ה
שבעה [מדרים ט"ז]. אף
הטבה רשות. לוי בני
אחיו וכו' לא נכלל, חייב
בקרן על השבעה. אף
הרעה דמחייב קרן הרעה
דשטח, ולא נשבע לנצל
את המנוה, דהא שבעה
שטח לאו הרעות אלו
[שם ט"ז]. אכן לי אביו
אביו [מנהדרין טו]. שניהם יחד
[שם ט"ז]. קלל שניהם
[שם ט"ז]. אביו ואלא אביו.
אלת מהס מנין [שם].
אביו קלל אמו קלל.
כלומר סמך קללה בראש
המקרא לאביו ובסופו סמך
לאמו [שם ובבב"א ט"ז פ"ה:
וב"מ צ"ד: וחולין ט"ז]
למיתא דלו ה"א או ה"א
[וחולין ט"ז]. ר' יונתן
אומר: מתחלה המקרא
משמע את אביו ואת אמו,
לדע"ג דר"י מוסף על
ענין רשטון משמע נמי
אלת מהס [מנהדרין טו].
משמע שניהם כאחד
כו'. אביו ואמו משמע נמי
או ה"א או ה"א [וחולין
ט"ז].

שבועות שתיים פרק שלישי שבועות כו.

עין משפט
ג' מצוה

עב א מיי פיה מהל'
שבעות ה' ד' טו סג
לאון ללא רמא טושיע י"ד
סי' ולו פ"ה:
עב ב מיי שם ה' טו
טושיע שם ט"ף ג'
עב ג שם כ"ה:
עב ד מיי שם טושיע שם
ט"ף ג'
עב ה מיי פיה מהל'
ממרים הלכה א ופ"ו
הלכה ב סגמג לאון ר"ט
טושיע י"ד סי' רמא ט"ף
פ':

רבינו הנאל

מתני' נשבע לבטל את
המצוה ולא ביטל לקיים
את המצוה ולא קיים
את המצוה בדין שיהא
חייב בדבר ר' יהודה בן
ביתרה כו. והני מילי
בשוגג וקרבן: ת"ר
נשבע לבטל את המצוה
ולא ביטל יכול יהא חייב
ת"ל להרע או להטיב.
מה הטבה רשות אף
הרעה רשות כו. ופרשי
בה נשבע לבטל מצוה
ולא ביטל. או נשבע
לקיים מצוה ולא קיים.
בתרווייהו הואיל ואינו
דבר הרשות פטור
משבועת ביטול אבל
נשבע להרע לעצמו ולא
הרע חייב. מאי טעמא
הרעות בידו להרע
לעצמו. אבל הנשבע
להרע לאחרים כגון
שנשבע שאכה פלוני
ואפצע את מוחו וכיוצא
בהן פטור שאין הרעת
אחרים בידו. אבל נשבע
להטיב לאחרים ולא
הטיב חייב. (ואמרין)
[ויידיקן] להא דתנו רבנן.
ומאי דקראי בדבר
הרשות כתבי דלמא
בדבר מצוה כתבי. ודחינן
לא ס"ד דכתיב להרע או
להטיב דבעינן [הטבה]
דומיא דהרעה [הרעה]
דומיא דהטבה מה הטבה
ליהא בביטול מצוה אף
הרעה נמי ליתא בביטול
מצוה. ומצאתה הרעה זו
גופה הטבה היא כיון
דליהא בביטול מצוה.
והטבה דומיא דהרעה מה
הרעה אינה בקיום מצוה
אף הטבה אינה בקיום
מצוה. והאי הטבה גופה
הרעה היא דהא ביטל
מצוה. ואקשינן אי הכי
אוכל ולא אוכל נמי נימא
הכי מה הטבה שאינה
בלא אוכל אלא באוכל
אף הרעה נמי שאינה בלא
אוכל אלא באוכל היא
הטבה היא כו. ודחינן
האי מאי את אמרת
בשלמא קראי בדבר
הרשות כתבי. היינו
דאצטריך או לרבות
הטבת אחרים. אלא אי
אמרת בדבר מצוה כתבי
השתא הרעת אחרים
אתרבי הטבת מיבעי.
ואקשינן האי או מיבעי לו
לחלק דאי לא כתב או
הוה אמינא אינו חייב
אלא אם ידע ורטיב
תרוייהו בהדי הדדי אבל
זה בלא זה פטור. להכי
כתב או לחלק. ואמרין
הניחא לר' יונתן אלא לר'
יאשיה כו. ופי' חלוקתם
כדנתיא איש איש אשר
יקלל את אביו ואת אמו.
אין לי אלא אביו ואמו:

לקיים המצוה פטור שהיה בדין שהוא חייב בדבר ר' יהודה בן
ביתרה. כגונטרס גורס כדברי ר' יהודה בן ביתרה ולא
גורס דברי משום דזמנתי' קמתי פטור ולר' יהודה בן ביתרה הוא חייב
דקמתי לקמן דזמנתי' ולרבי"א היה נראה לקיים גירסת הספרים

דמודה ר' יהודה שנשבע שלא לחכות
נצילה ואכל דפטור דאין איסור חל על
איסור ולעיל (ד' ג'): נמי פריך גבי
נצילה מושבע ועומד מהר סיני הוא
משמע דליכא מאן דפליגי ודוקא
בלקיים המצוה כגון ליטע צבוכה או
לאכול מצה מחייב ר' יהודה וטעמא
כדלמך במדרים (ד' ט'). מנין ששבעין
לקיים המצוה שאל' נשבעתי ואקיימתי
וה"נ מחייב עליה קרנן * והכי איתא
בירושל' דבשלמא אוכל נצילה ואכל מודה
רבי יהודה דפטור דלי מינח חייב
לימני לא אם אמרת ששבעת הרשות
שכן עשה זה לאו כהן והן כלאו תלמך
ששבעת מצוה שלא עשה זה לאו
כהן והן כלאו פ"י הן כלאו שזכר
נצילות כמו שלא אוכל נצילות אלא
ודאי מודה רבי יהודה בן ביתרה
דפטור ושהתא גרסי' דדבר ר' יהודה
שפיר דהכל מדר' יהודה בן ביתרה
וה"פ לקיים מצוה פטור דהיינו שלא
אוכל נצילות ויש מקום שצדין חייב
כגון ליטע צבוכה דברי רבי יהודה
בן ביתרה: מצוה שמושבע עליה
מהר סיני. תימא מהאי טעמא נמי
אמאי אין איסור חל על איסור ולא
משום דלפליגי כפרק כל השבוע (וה"ל
דף ק"ג): מומתו זו כי ילללוהו פרט לזו
שמחוללת ועומדת וילפינן מינה דכהן
טמא שאלת תרומה טמאה פטור אם
כן הכי עבד קל וחומר ימא איסור
שאינו חל על איסור יוכיח:

ת"ל דהרע או להטיב. הן דרשא
לא תמא כר"ע דלדידיה אמר
לעיל (דף טו.) דלרש כרבינו מיעטין
ומאי מיעט מיעט דבר מצוה:
מה הטבה רשות. פירוש שאינה
צניטול מצוה והכי מפרש לה
לקמן: אביא נשבע דהרע לעצמו.
כולי הן צנא לא כריכא אלא
לאשמועינן דאדם רשאי לחצול בעצמו
דפלוגמא היא כחובל (ד"ק דף ק"א):
נשבע דהרע לאחרים. הן צנא
נמי לא כריכא ומשום
סיפא דבעי' לרצויי הטבת אחרים נקט
לה: דלמא בדבר מצוה בתיבי.
פ"י אף דדבר מצוה אכל אין לפרש
ללמא דדבר מצוה נחוד כתיבא
מדקלמך לקמן אלא אי אמרת דדבר
מצוה כתיבי מאי מיעט ולימא
דמיעט דבר הרעות אלא פשיטא ליה
להס"ס דדדבר הרעות כתיבי דלהרע
ולהטיב משמע נמי בהרעות הגוף
וצהטבת הגוף: דלמא בדבר
מצוה בתיבי. קראי להרע כגון לא
אוכל מצוה שיהא הרעה גמורה
שמריע לגופו ולהטיב כגון

מתני' שהיה נדון שיהא חייב. הנשבע לקיים ולא קיים:
רבי יהודה בן ביתרה גרסי' ולא גרסי' דברי רבי יהודה. והכי קלמך
נשבע לקיים ולא קיים פטור שאלו לדברי ר' יהודה בן ביתרה היה
נדון לחייבו: שלא עשה זה לאו כהן. וקרא כתיב * להרע או להטיב:
גמ' יכול נשבע לנטול את המצוה
וכו'. ותהא זו קרויה הרעה שהיא
מריע לעשות שצנא את המצוה: מה
הטבה רשות. לקמיה מפרש לה: יכול
נשבע לקיים כו'. ותהא זו קרויה
הטבה שהיא מטיב לקיים מצוה: מה
הרעה רשות. לקמיה פריך ממאי
דקראי ברשות כתיבי: ס"ל או להטיב.
או יתירה דלרשה: מה הטבה. לעצמו
דהיינו אוכל: שאינה צניטול מצוה.
כגון אוכל ציור"כ או חמץ צפסק דהא
לא קרי הטבה שהיא גורם רעה לעצמו
אלא בקיום מצוה כגון אוכל מצה בליל
פסח אף הרעה ללא אוכל שאינה
צניטול מצוה כגון לא אוכל מצה אלא
בקיום מצוה כגון לא אוכל חמץ א"כ
למה לי דכתבה הך הרעה הטבה היא
לענין מצוה והא כתבה: ואקיש
הטבה להרעה מה הרעה. ללא
אוכל שאינה בקיום מצוה כגון לא
אוכל חמץ צפסק דהיא לא הרעה
מיקריא לענין מצוה: אף הטבה.
לדולל שאינה בקיום מצוה כגון אוכל
מצה אלא צניטול מצוה כגון אוכל
חמץ צפסק וא"כ הטבה זו הרעה היא
והא כתבה: ה"ג או הכי דדבר
הרעות נמי לא משכחת לה אלא
מדאיצטריך או לרבות הטבת אחרים
שמע מינה לאו דדבר מצוה כתיבי
כו'. והכי פירושה אי הכי דדבר
הרעות נמי איכא לאקשויי כי האי
גוונא אקיש הרעה להטבה מה הטבה
לדולל שאינה דדבר רע לגופו כגון
אוכל דבר שקשה לגוף דהיא לאו
הטבה מיקריא אלא דבר המהנהו אף
הרעה ללא אוכל שאין שבעה זו רעה
לגופו אלא הטבה כגון לא אוכל
דברים הקשים לגוף וא"כ הרעה הזאת
הטבה היא לו והא כתיבי ליה הטבה
ואקיש הטבה להרעה מה הרעה ללא
אוכל לא נשבע על דבר הקשה
דהיא לאו הרעה מיקריא אלא דדבר
הטוב לגוף נשבע שלא יאכלנו אף
הטבה לדולל כגון שנשבע דדבר הרע
לו שמהא שבעה רעה לו אי"כ הטבה
גופה הרעה היא: השתא הרעה
אחרים. דהוא צניטול מצוה אימתיא
הטבת אחרים דקיום מצוה היא
מיבעיא: והאי או מיבעי ליה לתק.
דאי כתיבי להרע ולהטיב הוה אמנינא
עד דמשבעת אתרוייהו: אביו קלל
אמו קלל. בראש המקרא סמך קללה
לאביו ובסופו סמך קללה לאמו:
ומשמע אחד בפני עצמו. וריבויא
דסיפיה דקרא מיבעי ליה לרבות מקלל
לאחר מיתה והכי מפרש לה בסנהדרין *:

מתני' * נשבע לבטל את המצוה ולא
ביטל פטור בלקיים ולא קיים פטור שהיה
בדין שיהא חייב בדבר ר' יהודה בן ביתרה
א"ר יהודה בן ביתרה מה אם הרשות שאינו
מושבע עליו מהר סיני הרי הוא חייב עליו
מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני אינו
דין שיהא חייב עליה אמרו לו לא אם אמרת
בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן
תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו
כהן שאם נשבע לבטל ולא ביטל פטור:
גמ' ת"ר * יכול נשבע לבטל את המצוה
ולא ביטל יהא חייב ת"ל * להרע או להטיב
מה הטבה רשות אף הרעה רשות אוציא
נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל שהוא
פטור יכול נשבע לקיים את המצוה ולא
קיים שיהא חייב ת"ל להרע או להטיב מה
הרעה רשות אף הטבה רשות אוציא נשבע
לקיים את המצוה ולא קיים שהוא פטור * יכול
נשבע להרע לעצמו ולא הרע יכול יהא
פטור ת"ל להרע או להטיב מה הטבה
רשות אף הרעה רשות יאביא נשבע להרע
לעצמו ולא הרע שהרשות בידו יכול נשבע
להרע לאחרים ולא הרע שיהא חייב ת"ל
להרע או להטיב מה הטבה רשות אף הרעה
רשות יאוציא נשבע להרע לאחרים ולא הרע
שאין הרשות בידו מנין לרבות הטבת אחרים
ת"ל או להטיב * ואיזו היא הרעת אחרים
אכה את פלוני ואפצע את מוחו וממאי
דקראי בדבר הרשות כתיבי דלמא בדבר
מצוה כתיבי לא ס"ד דבעינן הטבה דומיא
דהרעה והרעה דומיא דהטבה דאקיש הרעה
להטבה מה הטבה אינה בביטול מצוה אף
הרעה אינה בביטול מצוה הרעה גופה
הטבה היא ואקיש הטבה להרעה מה הרעה
אינה בקיום מצוה אף הטבה אינה בקיום
מצוה הטבה גופה הרעה היא אי הכי בדבר
הרשות נמי לא משכחת לה אלא מדאיצטריך
או לרבות הטבת אחרים ש"מ בדבר הרשות
כתיבי דאי ס"ד בדבר מצוה כתיבי
השתא הרעת אחרים איתרבי הטבת
אחרים מיבעיא והאי או מיבעי ליה לחלק
לחלק לא צריך קרא הניחא לר' יונתן
אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר * דתניא
* איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין
לי אלא אביו ואמו אביו ולא אמו אמו ולא
אביו מנין ת"ל * אביו ואמו קלל * אביו קלל
אמו קלל דברי ר' יאשיה * ר' יונתן אומר משמע
שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו
עד